

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

נב: שור שנגח את הפרה פרק המישי בבא קמא

עין משפט
נר מצוה

זה א"מ פ"ג מהל' טוק
ממון הלכה ד' סמג
עשן פ"ה ט"ו ע"מ ח"מ
מי טעין כ"ג
ע"ב ג' מ"י ע"מ הל' טו
ט"ו ע"מ ע"מ טעין ע"מ
ע"ד מ"י ע"מ הלכה ה'
וע"י כהנאות וכו' מ"מ
ט"ו ע"מ ע"מ טעין כ"ד

ליקוטי רש"י

שור חרש שוטה וקמן
וב"י. שור שהוא חרש או
שוטה או קטן או סומא
או מהלך בדרך גלילה
ואפילו הוא פקח וקמן
ג"ד.

תא שמע לא כסוה כראוי בו. תימה דמתחילה רצה להוכיח מרישא דפטור א"כ ע"כ סיפא אידי דחנה רישא כסוה כראוי חנה סיפא לא כסוה כראוי ולא אחא לאשמעינן מידי א"כ היכי צעי להוכיח מידי מסיפא וי"ל דמעיקרא ודאי שלא היה יכול לומר טעם אחר אריך לומר אידי אצל השתא שיכול למנוא חידוש סברה הוא דלית לן למימר אידי:

ושכיחוי גמלים והתליע מתוכו

מדו. כלומר אם מתחילה עברו גמלים ואח"כ צאו שורים ונפלו פשיטא דמידי דפושע הוא כיון דשכיחי גמלים או אפי' אחו לפרקים איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וכי מיבעיא לן היכא דלא אחו גמלים אלא צאו שורים ונפלו מתחת שהתליע מתוכו מאי אמרינן מנו או לא ומסיק דלא אמרינן מנו וא"ת כי לא אמרי' מנו נמי מתחייב דתחילתו בפשיעה הוא לענין שורים אם יעברו גמלים תחילה ואח"כ שורים וסופו צאונם שהתליע ותיקן ריב"ז דלא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו צאונם חייב אלא היכא שהתחת הפשיעה צא האונם אצל הכא לא צא האונם מתחת הפשיעה דאפי' היה מטוסה כראוי לשורים ולגמלים היה מתליע

וכן משמע בהמפקיד (ב"מ ל: ושם)
גבי פשע זה ורצאה לאגס דאפילו
למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו צאונם
חייב החס פטור דמלך המצות
קטלה^א מה לי הכא מה לי החס
וא"ת דהכונס (לקמן דף טו. ושם) גבי
נפרצה גלילה קאמר כחול רעוע
כי תחרה אמאי פטור תחילתו בפשיעה
וסופו צאונם הוא והתם לא צא
אונם מתוך הפשיעה דאפי' כחול צריח
יכול לחפור וי"ל דלקמן פרש"י
שתחרה והפילה כחול ע"י תחירה
הרי דמתחת הפשיעה שהיתה רעועה
צא האונם דאם היה צריח לא היה
נופל בתחירה וצוקן הפועלים (ב"מ דף
ג: ושם) גבי רועה שהניח עדלו וצא
לעיר וצא ארי ודרס דפרך אבי
תחילתו בפשיעה וסופו צאונם הוא
דאי על בעדנה דלא עיילי אינשי
אפילו לא היה יכול להליל אם היה
שם חייב והתם לא צא האונם מתחת
הפשיעה דמה לי הכא ומה לי החס
כיון שאינו יכול להליל אומר ריב"ז
[דפי' רב אלפס^א] דלא ציי ודאי חייב
אפי' שלא צא האונם מתחת הפשיעה

ולא כראוי לגמלים. ואמרו גמלים וארעוה: הכי הוא דאיבעיא לן
כו' ושכיחי גמלים. ומיחו גמלים לא ארעוה אלא מתוכו התליע
ועבר עליו שור ונפחת: אבעי לך למויז. חידר ולמנקש עליוהי
בדגלך צנת ולדקוק שלא התליע: ואי דשכיחי גמלים. ואמרו

וארעוה פשיטא פושע הוא: שור
חרש. שור שהוא חרש או שור שהוא
מהלך גלילה אפילו הוא פקח חייב:
פקח. ונפל לתוכו ציט פטור (האי
פקח^א) דאיבעי לעיני ומיזל: פניו^א
ממש. על פניו נפל ומת מן ההבל:
וזה

ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים
אמאי פטור פושע הוא ואי דלא שכיחי
גמלים פשיטא אנום הוא אלא לאו דאתיין
לפרקים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים
ונפלו ביה וקתני פטור אלמא כיון דהשתא
ליכא אנום הוא אמרי לא לעולם כראוי
לשוורים וכראוי לגמלים ודקא קשיא לך היכי נפול א"ר יצחק^ב בר בר חנה
שהתליע מתוכו ת"ש לא כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת
חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים פשיטא
צריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים היכי
דמי אי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנום הוא אלא
לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני
חייב אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה
(ג) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ודקא קשיא לך

פושע הוא אידי דנסיב רישא כסוה כראוי נסיב סיפא נמי לא כסוה
כראוי איכא דאמרי^א הא נמי ודאי לא איבעיא לן דכיון דאתיין לפרקים
פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה כי איבעי לן הכי הוא דאיבעיא
לן כסוה כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים
ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו מי אמרינן מנו דהוי פושע אצל
גמלים הוי פושע נמי לענין התלעה או דלמא לא אמרינן מנו ת"ש
כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואתמר ע"ה אמר רבי
יצחק^ב בר בר חנה שהתליע מתוכו היכי דמי אילימא כראוי לשוורים וכראוי
לגמלים והתליע מתוכו פשיטא דפטור מאי הוה ליה למעבד אלא לאו
כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו וקתני
פטור אלמא לא אמרינן מנו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין
התלעה לא לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתליע מתוכו ודקא
קשיא לך כי התליע מאי הוה ליה למעבד מהו דתימא איבעי ליה^א למויז
ומנקש ע"ה קמ"ד ת"ש לא כסוה כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת
חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים למימר
דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים
פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנום הוא אלא לאו דשכיחי גמלים
והתליע מתוכו וקתני חייב אלמא אמרינן מנו דהוי פושע לענין גמלים
הוי פושע לענין התלעה אמרי לא (ג) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי
לגמלים ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלו ביה
ודקא קשיא לך פשיטא פושע הוא אידי דנסיב רישא כסוה כראוי
נסיב סיפא נמי לא כסוה ת"ש^א נפל לתוכו שור חרש שוטה וקמן סומא
ומהלך בלילה חייב פקח ומהלך ביום פטור ואמאי נימא מודהוי פושע
לענין חרש הוי נמי פושע לענין פקח אלא לאו שמע מיניה דלא אמרינן מנו^א
שמע מיניה: נפל לפניו כו': אמר רב לפניו לפניו^א ממש לאחריו אחריו ממש
וזה

כדמשמע בהמפקיד (ט) דקאמר לא מציעא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו צאונם חייב כו' מכלל דלמ"ד חייב יתחא ליה לאצי בלאו טעמא
דהבלל דאגמא קטלה^א ועוד דבלאו הכי מפרש שפיר החס ר"י דלא קשה כלום ואין להאריך כאן יותר אצל קשה לר"י דהכי פשט מנפל
לתוכו שור חש"י הא לא דמי כלל דהא לענין פקח דין הוא שלא יחשב פושע ע"י מנו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל אצל גמלים דין
הוא פושע לענין שוורים כי מרעי (לגבי^א) גמלים לכסוי ולכן יש להוסיף שם המנו להחשב פושע לענין שוורים אף לענין גלילה ורצאה
לר"י דכסוה שלא כראוי לגמלים אידי כה"ג שמד שהגמלים עוצרים נפחת תחתיהן הכסוי דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל
ותחילתו וסופו צאונם דאי לא אחו גמלים ראוי הוא לשוורים ואי אחו גמלים נפחת מכל וכל ומזו שורים פקחים (א) ומזוהרים ולא נפלי
ומ"מ מנו ודאי איכא וספיר מיבעיא לן אי אמרי' מנו דהוי פושע לגמלים הוי פושע לשוורים דהתלעה ולפ"י לא שייך תחילתו
בפשיעה וסופו צאונם דתחילתו וסופו צאונם הוא וא"ת כיון שזידע דשור פקח פטור ללאו פושע הוא א"כ מאי קמיעינא ליה
תפשוט ממתני דתנן שור חש"י חייב הא פקח פטור ולא אמרינן מנו וי"ל דס"ד השתא דכל השוורים בין שוטים בין פקחים פטורין
ציוס וחיפין גלילה ומתני מיירי גלילה וחרש דנקט לרבותא דס"ד דחרש לא מחייב כדבעי למימר לקמן^א דחרשותו גרמה לו ומהא דלא
אמר מנו דהוי פושע גלילה הוי פושע ציוס לא מאי למפשט מידי דלא דמיא כיון דבההיא שעתא הוא אנום ועוד אור"י דמני למימר
דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש חייב ונהי דלא אמר החס מנו ממש דחשיב לפקח כמזיק עמנו וכמתחייב להפיל את עמנו לצור
והתורה לא חייבה בתקלת הבור אלא כשאין לו לעיין וליכך אצל כסנפל ע"י התלעה לא יש להתחייב ע"י מנו כיון דלא שייך ביה
טעמא דאיבעי ליה לעיני וצמטקא כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק וא"ת אמאי נקט צעיל עלו בשכיחי גמלים אפילו לא
שכיחי גמלים כלל יכול לשארול דלענין גמלים עמנן חשיב פושע וחייב עליו^א אם היו נופלים אפילו לא שכיחי כדמוכח בצעיא
קמיתא וי"ל דבלא שכיחי או אפילו אחיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מנו כיון דלא שכיחי ביה חיובה דגמלים:
שמואל

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) לקמן ג"ד: (ב) עין
חוס' לעיל כג' ד"ה חסמ,
(ג) דף ריש ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' דאיבעי ליה
אסוקי אדעתיה (לעולם
כראוי לשורים וכי פושע
הוא) אידי דנסיב רישא
וכו' איכא דאמרי (הא נמי
ודאי וכו' כי צעני לן)
תא"מ וי"צ ס"א לעולם
לא כראוי לשורים ולא
כראוי לגמלים ודקא
קשיא לך כו': (ג) שם
לענין התלעה אמרי (לא
לעולם כראוי וכי פושע
הוא) תא"מ וי"צ ס"א
לא כראוי לשורים ולא
כראוי וכי: (א) תוס'
ד"ה ושכיחי וכו' ומזו
שוורים פקחים ומודהוי
ולא נפלי:

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ושכיחי
כו' ועוד דבב"ב
מפרש כו'. י"צ עין
חוס' דכ"מ עמ' ע"א ד"ה
התמה כו' וי"ל כו' וכו'
פירש כו':

הנהגות וצינונים

[א] יש להוסיף בריה
ד'רבה (סדר הדרות):
[ב] רש"י גווס דף:
[ג] צ"ל פניו, רש"י
(גליון): [ד] רש"י מ"ז
(גליון) וכן ליתא בבתי:
[ה] דקפ"ה (באה"מ):
[ו] רש"י (גליון): [ז] ר"מ
מ"ז (גליון) וכן ליתא
בבתי דרפ"י ובבאה"מ
מינה דגבייהו: [ח] צ"ל
עליהם (באה"מ) וכו'
בבתי:

בבא קמא דף נב

שיטה

בבא קמא דף נ"ב ע"ב

מקובצת

רנא

ה"ר יחנן

בדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא. כלומר זה הגלילי היה אמורא של רב חסדא ורב חסדא היה דורש לו פסוקים של מוסר לפי שהיו בדור פרנסים שלא היו מנהיגין את העם כהוגן כדכתיב מושל ומקשיב וגו' וזה האמורא היה משמיעו לרבים והוסיף האמורא משלו בדרשא זה המשל כשהרועה רוצה להנקם מן העזים המקציפות אותו ככל עת עביד להו לנגודא סמיותא לוקח העז הסומא שבעדר ותולה לה זוג בצוארה וכו'. ה"ר יהונתן ז"ל.

שיטה

ח"מ ת"ו: מתניתין: נפל לפניו מקול הכריה חייב. כתב רש"י בלישנא קמא בעל הבור ואפילו שור שהוא פקח וכו'. ובלישנא אחרינא כתב דאף על גב דאיכא למימר כורה גרם לו וכו'. ונראה לי שההפרש שיש בין לישנא קמא ללישנא בתרא הוא זה דללישנא קמא קאי חיובא אפילו על שור פקח ואשמועינן הכא דחייב משום דשור פקח בעלמא פטור ודכתב רש"י ז"ל. וללישנא בתרא קאי חיובא על שור שוטה ואיצטריך לאשמועינן דחייבין משום דאיכא למימר כורה גרם לו וכו'. ובגמרא תופס רש"י לשון ראשון עיקר. שיטה.

תלמיד ר"פ

וזו לשון תלמיד הר"פ ז"ל: נפל לפניו מקול הכריה חייב. פירש הקונטרס דקמשמע לן דאפילו פקח ביום חייב שהרי מקול הכריה נבעת ונפל. ולא נהירא דבגמרא שקיל וטרי על מתניתין דבסמוך דשור חרש שוטה וקטן ואמאי לא פשיט מהכא דפקח ביום חייב מדרקנתי מקול הכריה לפירוש רש"י. לכן נראה כפירוש הקונטרס בפירוש שני שפירש דאיצטריך מקול הכריה לאשמועינן דלא תימא דמפטר משום דכורה גרם ליה. וכן משמע בגמרא וכגון שאותו הכורה אינו בעל הבור דאי הוה בעל הבור ממה נפשך חייב ומאי קא משמע לן וגם מיירי שלא חפר הבור דהא מיירי בבור ברשות הרבים כדמוכח בגמרא ואין שליח לרבר עבירה להתחייב המשלח. ע"כ.

ה"ר ישעיה

וזו לשון הר"ר ישעיה ז"ל: לקמן בגמרא על הא דאמרינן לפניו לפניו ממש וכו' ומקול הכריה דנקט רבוחא אשמועינן דלא אמרינן כרייה גרם לו ופטור בעל הבור. ובקונטרס פירש דנקט מקול הכריה לחייב בו שור פקח דקול הכריה גרם לו שלא ידע להתבונן. ע"כ.

תלמיד ר"פ

בכדי שידע. פירש הקונטרס שיבא גם הראשון ויראנו מגולה. ושמואל אמר אף על פי שלא ראהו כיון שהודיעוהו שהוא מגולה חייב. ולא נהירא דאליבא דרב למה לא יועיל הודעה שיוודיעוהו בודאי שהוא מגולה. לכן נראה דבכדי שידע היינו שיצא הקול שהוא מגולה וכו' ככתוב בתוספות. תלמיד הר"פ ז"ל.

שיטה

עוד קשה לפירוש רש"י דלא שייך לשון בכדי דקאמר כיון שצריך שיבא ויראנו מגולה והכי הוי ליה למימר עד שידע. שיטה.

ר"י סיגאט

וה"ר יהוסף הלוי ז"ל אבן מיגש כתב בתשובת שאלה ז"ל: מאי דאמר בכדי שידע הוא מחייב את הראשון שידע בעצמו כשיבקר אותו לראות אם נשאר מכוסה כמו שהניחו או נתגלה ויכסה אותו שנית ואם נתעכב מלבקרו לדעת רב חייב. והאומר בכדי שיוודיעוהו סבירא ליה שמעת שכיסה אותו מחייב לבקר אותו לראות אם נתגלה אם לאו אבל בחזקת מכוסה ישאר אצלו כמו שהניחו ואין עליו אשם במה שלא ביקר ואינו חייב בכיסויו אלא אם כן נודמן שהודיעוהו אחרים שכבר נתגלה אז אם נתעכב מלחזור לו ולכסותו יהיה חייב. ע"כ. הועתק מלשון ערבי.

רא"ה

וזו לשון הרא"ה ז"ל: וראשון עד אימת מיפטר כלומר שיהא החיוב כולו על זה השני. בכדי שידע כלומר כיון ששמע מבני אדם שכיסוי זה נתרועע ונפל חייב לבא לחבירו לסייעו לכסותו. ושמואל אמר בכדי שיוודיעוהו פירוש אף על פי

ששמע כן מבני אדם אינו מתחייב בכך שבמשמע ודאי שגם כן שמע שבא חבירו כבר והוא סבור שכיון שהוא כיסהו פעם אחת שחבירו בא לכסותו הוא לבדו פעם אחרת וכיון שכן אינו מתחייב עד שיוודיעוהו בשליחות ששולח בעדו לבא לסייעו והשתא ודאי רמיא חיובא אתרווייהו. ואי משום דכסייה קמא לחודיה נהי נמי דמחייב ליה האי שני דמי חצי ההוצאה כיווד ברשות דכיון דשותפין הן נחשביה כיווד ברשות אבל ודאי לאחר שנתגלה חיוב שמירתן מוטלת על שניהם ואף על פי שהשני מצאו תחילה מגולה מכיון שבא והודיעו והתרה בראשון. אבל מודה שמואל שאם כסוהו שניהם כאחד ולאחר הזמן בא השני ומצאו מגולה שזה המוצא חייב בשמירתו לגמרי מעכשיו וחייב בכדי שידע. ורבי יוחנן אמר בכדי שיוודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו דאינו מתחייב עד שיוודיעוהו בשליחות חבירו ואחר כך שהה בכדי שהיה יכול לשכור פועלים ולכרות ארזים ולכתר דשהה כולי האי רמיא חיובא נמי עליו והשתא מחייבי ביה תרווייהו. ומודה רבי יוחנן בכסוהו שניהם כאחת ונתגלה שכל אחד מתחייב בו בכדי שיוודע לאלתר דלא אמר הכי רבי יוחנן נמי אלא בשביל שהראשון כסוהו לבדו תחילה והוא הדין שאם מצאו הראשון עצמו תחילה מגולה שהשני מתחייב עליו בכדי שידע לאלתר. כן נראה לי לפרש. והלכתא כרבי יוחנן. ע"כ.

תלמיד ר"פ

וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו. פירש הקונטרס אבל לשני לא יחייבין ליה שיעור כולי האי דמיד היה לו להושיב שומרים אצל הבור. ולא נהירא דכיון שהודיעוהו לראשון שהוא מגולה למה יהיה לו שהות יותר מן השני. לכן נראה דודאי לרבי יוחנן גם לשני נמי יחייבין ליה האי שיעורא ואין חילוק בין ראשון לשני אלא לענין כדי שיוודיעוהו דלראשון צריך שהות נמי להודיעו מה שאין כן לשני שהרי כבר ידע שעבר עליו. אבל להנך אמוראי בין לראשון ובין לשני לא יחייבין שיעורא דיכרות ארזים ויכסנו. תלמיד הר"פ ז"ל.

חשביא

ובתב הרשב"א ז"ל וז"ל: רבי יוחנן אמר כדי שיוודיעוהו וישכור פועלים וכו' ואם הוא שם עד שילך וישכור ויכרות ארזים. ורב ושמואל סבירי להו דאין נותנין שהות שילך וישכור אלא מיד שידע או שיוודיעוהו צריך להעמיד שומר. ירושלמי. רבה בר בינא רבי יוסי בשם רבי יוחנן נותנין לו שהות כדי להביא ארזים מלבנון אית בה לקולא ואית בה לחומרא פעמים שהם סמוכין ללבנון פעמים שהם רחוקים מלבנון. ע"כ.

ר"א

ואתו שוורים ונפלו כיה. כתוב בתוספות ויש ליתן טעם בדבר דאפילו לא שכיח גמלים כלל וכו'. מכח הסברא דמפרשים התוספות לחוד לא די דאם כן היכי קאמרי התוספות בסמוך בשלהי דיבור המתחיל ושכיחי גמלים כדמוכח בבעיא קמייתא אדרבה לבעיא בתרייתא הסברא יותר. אלא נראה מדפריך ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא משמע דוקא כעין הבעיא מדלא קאמר אפילו נפלו גמלים אנוס. הר"א מגרמישא ז"ל.

רשב"א

דף נ"ב ע"ב: תא שמע לא כסהו כראוי וכו'. ואף על גב דמעיקרא הוה דייק מינה בהיפך לפטורא נראה לי דלא קשיא דמאן דמייטי לפטורא מרישא דעתו נוטה לפטור מסברא דנפשיה ולפיכך דייק מרישא וקסבר דסיפא לאו דוקא אלא משום רישא נקטה ואידך סבירא ליה איפכא ולפיכך דייק מסיפא ורישא משום סיפא נקטיה. הרשב"א ז"ל.

רא"ה

והרא"ה ז"ל כתב וז"ל: תא שמע כסהו כראוי וכו' עד וקתני פטור אלמא כיון דהשתא ליכא וכו'. ולפום האי סברא השתא ודאי סיפא דקתני כסהו שלא כראוי חייב שלא כראוי לגמרי קאמר או כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים שכיחי גמלים דהא ודאי פושע הוא. והיא גופא פשיטא אלא

אמר רבי עקיבא פרק תשיעי שבת פה.

סבורת הש"ס

אמר רבי עקיבא... (דף נב ע"ג)...

הנהגות הב"ה

הנהגות הב"ה... (דף נב ע"ג)...

גליון הש"ס

גליון הש"ס... (דף נב ע"ג)...

הנהגות וציונים

הנהגות וציונים... (דף נב ע"ג)...

ליקוטי רש"י

ליקוטי רש"י... (דף נב ע"ג)...

לרבנן ח' חסרים עבוד. ולא היו ציון פסח...

לרבנן ח' חסרים עבוד ת"ש דתניא בסדר עולם... (דף נב ע"ג)...

כפף, ע"הוה הר בנייתו. ואע"פ שכבר הקדימו נעשה...

כפף, ע"הוה הר בנייתו. ואע"פ שכבר הקדימו נעשה... (דף נב ע"ג)...

רבינו הנאלץ ומשתייך ד' אבא כהודו...

רבינו הנאלץ ומשתייך ד' אבא כהודו... (דף נב ע"ג)...

א"ר חמא ברבי... (דף נב ע"ג)...

א"ר חמא ברבי... (דף נב ע"ג)...

א"ר חמא ברבי... (דף נב ע"ג)...

א"ר חמא ברבי... (דף נב ע"ג)...

והוא ענין שלשה מקראות אלה. אשר דיבר ה' אל משה. ו"י ואשר צוה ה' אליכם ביד משה וגו', זה דור המדבר שזכו לראות עין בעין, כדכתיב (לעיל יד, יד) אשר עין בעין נראה אתה ה' וגו'. אשר צוה ה' והלאה וגו', היינו כל דורות הבאים. כל אחד לפי השגתו.

עצמו שטעו בהוראתן הוא קרוב למזיד, כמו שאמרו בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ לג:). ששגת תלמוד עולה זדון, פירש"י אם שגית בהוראה וכו'. ו"י אם כן אין כאן מקום לקרבן.

אלא שאמרו חז"ל (ב"ק נב.) כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא. ר"ט הרי שכל הקהל חייבים בשגגת הבית דין, שעל ידי שגבר מדת הרוגז עליהן באו הבית דין לידי השגיאה.

ויש לפרש בזה מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ב, יב) נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כני יבער כמעט אפון. מפני שאמרו חז"ל (ר"ה ח: טו.) שמלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין, מקמא דניפוש ריתחא. ואפילו הכי תועלת גדול למלך לזרז את העם, כמו שאמר נשקו בר, דהיינו בר לבב כפירש"י. ואמר על זה, כי אף שהוא נכנס תחילה לדין מקמא דניפוש ריתחא, אפילו הכי פן יאנף ותאבדו דרך להנהיג את העם, שהוא סימוי העינים.

(כד"כח) ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת. פירש"י, חסר א', שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה [הבאות עם עולה] חטאת קודמת לעולה, וזו עולה קודמת לחטאת.

נראה ליתן טעם על זה, משום דבאמת כל הקהל שעשו בהוראת בית דין אנוסים הם. ומהאי טעמא סבירא להו לכמה תנאים [שבת צג. הרויות ב: ג.] דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור מקרבן, דאונס רחמנא פטריה, והבית דין

כשהמקום נפרע משונאי ישראל, ממנה להן פרנסים שאינן מהוגנין. רי חז"ל רבינו בפי' ויקרא (ד, ג), אמר דוד המלך ע"ה בתהלים סימן ב', ועתה מלכים השכילו וגו' נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך וגו'. ענינו, לפי מה שאמרו חז"ל, מלך וצבור נכנסין לדין מלך נכנס תחלה, מקמי דליפוש חרון אף. אם כן אין על המלך כל כך עונש בשביל חטאת הקהל, כיון שכבר נידון לזכות מקמי דליפוש חרון אף, אין מחזירין אותו לחובה. מיהא כיון דאמרו חז"ל כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא, אם כן צריך להזהיר את [ראש] העם, אף שהיה נידון מקמי דליפוש חרון אף, מכל מקום כשיחר אפו אחר כך על העם, ממילא יענש הוא בסמיות עינים, ואובד דרך הילוך הישר, כמאמר הכתוב (איכה ג, ו) במחשכים הושיבני וגו', וממילא ימצאוהו מכשולים רבים. וזהו שאמר ועתה מלכים השכילו, ונשקו בר, היינו שיזיינו את העם ויזהירו בבר לבב, כי אף דהמלכים נידונים מקמי דליפוש חרון אף, יחושו פן יאנף באשמת העם ואובד דרך הילוכו, ואז אף מקמי דליפוש חרון אף, יבער כמעט אפון, כי אף במעט האף, לא יוכל לסבול העונש (וחשכו את) [בחשכות] עיניו. (ועיין שם עוד, וכפ' אמור כג, כד, ד"ה ופרשנו).

רה הוא מדרגת משה רבינו ע"ה אשר לא קם כמותו בהשגת הבו"ת בהתפשטות הגשמיות. רז "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת, וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה היא והם הביאו את קרבנם אשה לה' וחטאתם לפני ה' על שגגתם." רז "דריש רבי יהודה ברבי אלעאי, מאי דכתיב (ישעיה נח, א) הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם, הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם כזדונות, ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות. והיינו דתנן (אבות ד, יג) רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה [זדון]. רח "אם שגית בהוראה בשגגת תלמודך, שלא ידעת טעם המשנה ונתת בה טעם אחר, ומתוך כך דמית לה דין או הוראה שבא לידך ולמדת הימנה שלא כדת, שאין הטעם כמו שהיית סבור, שאילו ידעת טעם המשנה לא דמית לה מעשה הבא לידך. עולה [זדון]. ענוש אתה עליה כמזיד, שזדון הוא בידך, שלא שאלת טעם מרבך." רט פירש"י, יש לבעל העדר עז חריף, ודרך העזים להלך בראש והעדר הולך אחריהם. [וכד רגיז על ענא] עביד לנגדא סמותא, לעז המושכת מנקר עיניה, ונכשלת ונופלת בכורות והעדר אחריה. כך

סימן ו'

ביסוד חיוב "כריית בור" ו"פתיחת בור" ובדברי המכילתא

עונשין בממון מן הדין, ונתקשו החוס' לדעתם הבבלי החולק על המכילתא וס"ל דשפיר מצינו לחייב "חייבי זקין" מכח "ילפותא" א"כ למ"ל תרי קראי לחייב הן א"פתיחה" והן א"כרייה" נילפי אהדי זקו"ח או זמה מצינו, וע"ז תירלו החוס' וימיהו בפרק הפרה (לקמן מט:): דריש ליה לדרשא אחרתא שעל עסקי פתיחה וכרייה זאה לו וכו', פי' אה"כ לעולם הוי מצינו למילף ב"ילפותא" והא דאינטריך קרא מיותרת היינו משום "דרשה בעלמא".

קושית ה"מהדורא בתרא" דאף בלי ילפותא מצינו לחייב על ה"כרייה" מצד ה"פתיחה שבו" דבכלל מאתים מנה

[ב] והנה נתקשה המהרש"א ב"מהדורא בתרא" [לקמן מט:]: על עיקר דרשת המכילתא דהוי מצינו למילף חיוב "כריית בור" מ"פתיחת בור" זקו"ח ד"אס על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש", וקמ"ל מיתורא דקרא ד"אין עונשין בממון מן הדין" וא"א למילף חיוב זקין מכח שום "ילפותא". והקשה המהדורא בתרא דאמאי צריך כלל לילפותא זקו"ח לחייב על "כריית הבור", הרי מאחר דבכל "כרייה" נכלל זזה ממילא גם "פתיחה", א"כ אף אילו לא היה כתיבא פסוק מפורשת לחייב על ה"כרייה" זפנ"ע, מ"מ תיפו"ל זבלא"ה היה נחייב מצד ה"פתיחה" שזו

בפלוגתת הבבלי והמכילתא בדין "עונשין ממון מן הדין"

[א] איתא זדף ז. חוס' ד"ה ולא זה זה בסוף זכריהם וז"ל: "וקצת קשה דמשמע דעונשין ממון מן הדין, ומכלתין תניא כי יפתח וכי יכרה, אס על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש, אלא ללמדך שאין עונשין ממון מן הדין, וימיהו בפרק הפרה (לקמן מט:): דריש ליה לדרשא אחרתא שעל עסקי פתיחה וכרייה זאה לו או להציא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון", עכ"ל.

הרי דנחלקו הבבלי והמכילתא האם לגבי "חייבי זקין ממון" אפשר לחייב מכח "ילפותא" גרידא [קו"ח או לז השוה], דדעת הבבלי הוא דאילו כל הנך פירכות של מחני' הוי מצינו למילף "חייבי זקין" מכח "ילפותא" ד"עונשין בממון מן הדין", אמנס המכילתא פליג וס"ל דאס ליכא "פרשה מפורשת בתורה" לחייב על "חייבי זקין" א"א להתחייב מכח "ילפותא", לפי ד"אין עונשין בממון [חייבי ממון] מן הדין".

והמקור של המכילתא הוא מהא דאינטרכו ז' פסוקים נפרדים חדא לחייב "פתיחת בור" והשניה לחייב "כריית בור", דלכאורה הרי מצינו למילף "פתיחה" מ"כרייה" מכח "ילפותא" גרידא ולמ"ל פסוק מפורשת, אלא ע"כ קמ"ל זזה הא גופא ד"אין

אבן דן הגר"ח למימרו, דהך הנחה שנקטנו דכשנתצטלה ה"שמירה" הדרה חיצוץ דמויק על צעלים, לא נאמרה אלא צסוג צור של "כרייה", דכיון שיחס הצעלים אל הצור הוא מלד עלם יצירתו וכרייתו, א"כ אפי' אם כיסהו וחזר ונתגלה הרי לא פקע מיניה ה"חפלא דבור" ע"י ה"כיסוי", דהא ה"כיסוי" לא הוי אלא צגדר "שמירה" צעלמא, וכשנתלקה השמירה אכתי קיימת הך חיצוץ דבור כלפי הצעלים, וכנ"ל. אכן צסוג צור של "פתיחה" דכל היחס של הצעלים כלפי הצור הוא מלד ה"מעשה פתיחה", א"כ צגוונא שאכן "כיסהו הצעלים" א"כ "נפתלקו מעשוי לגמרי" ופקע מיניה החפלא דבור כל עיקר, דהלא סתר צזה את כל המחייב דמעיקרא, דכל המחייב מעיקרא היתה מלד עלם ה"פתיחה" ו"הסרת השמירה" שעל הצור, א"כ כש"חזר וכיסהו" הרי נתצטלה לגמרי ה"שם פותח" שצבור, ותו לא נתייחס הך צור אל הצעלים כלל והוי דינו דפטור.

ולפי"ז יוצא ד"צעל הפתיחה" ו"צעל הכרייה" הוי צ' חיצוץ נפרדים לגמרי, דנהי דצכל "כרייה" נכלל צזה ממילא גם חיצוץ ד"פתיחה", מ"מ אכתי איצטרריך לן פרשה מחודשת של "כרייה" לאשמעינן הך הילכתא מחודשת דנעשה ל"צעל הצור" מכח ה"כרייה" ולא מכח ה"פתיחה". ונפק"מ צזה דאפי' אם עשה "כיסוי" וחזר ונתגלה מ"מ להוי דינא דחייב על הצור, דהא כלפי "צעל הכרייה" אין ה"כיסוי" מועלת רק צ"תורת שמירה דעלמא", ואם נתגלה הכיסוי וצטל השמירה הדרה דינא דמעיקרא דנתחייב על הצור, ולא דמיא ל"צעל הפתיחה" דכל יחס הצעלים אל הזיקא דבור הוא רק כלפי "סליקת

ד"צכלל מאחים מנה", דהגם ד"כרייה" עדיפה מסתם "פתיחה" צזה דאיכא גם יצירת מויק מחדש ואינו סתם סילוקת שמירה דעלמא, מ"מ הא צ"כרייה" גופא איכא גם "מעשה פתיחה", ויתחייב על הכרייה מלד ה"פתיחה שצו", והדרה קושית המכילתא למקומה, נהי ד"אין עונשין צממון מן הדין" מ"מ כל זה רק היכא דאיכא צ' חיצוץ נפרדים צפנ"ע [דאילולי קרא להדיא לא הוי ידעינן חיצו כלל] דצזה מצינו להקשות למ"ל למיכתב תרווייהו נילף חד מחצריה צקו"ת, אמנס גצי "כריית צור" הא לא הוי כלל חיצו נפרד צפנ"ע, שהרי אף אילולי קרא היה מתחייב צלא"ה מלד ה"פתיחה שצו", וא"כ אכתי תיקשי למ"ל כלל ל"פרשת כרייה" תיפו"ל דצלא"ה יתחייב מכח מה דנכלל צ"פרשת פתיחה" לחודא.

תירוצו של הגר"ח דיש ב' מיני בורות מחולקים, ונפק"מ לדינא גבי "פותח" וכיסהו וחזר וגילהו דנסתלק מעשיו הראשונים

ג] ומטו בבי מדרשא לתרין בזה בשם מרן הגר"ח זצ"ל, דהנה מקרא ד"ולא יכסו" הרי ילפינן דגצי מויק דבור מועיל "כיסוי", וכפשוטו מצואר צגמ' דהך "כיסוי" מועיל מדין "שמירה" דומיא ד"נעל צפניה כראוי" דפותר מלד הלכות שמירה, וממילא יוצא מיניה הילכתא דצגוונא שאכן עשה "כיסוי" על הצור ואח"כ נפתלקה ה"כיסוי" [כגון שנצבר או התלע] והצעלים הרי "ידעו מזה" א"כ אכתי חייבין הצעלים על הזיקא דבור, וכמצואר להדיא צגמ' דף נ"צ דאם צטלה השמירה הדרה חיצוץ דמויק על הצעלים ולא אמרינן דע"י השמירה נפתלקו הצעלים לגמרי מחיצוץ דבור ואם נתגלה הכיסוי יפטור.